

ОЦЕНКА УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ОБЩЕПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В.И. Ковальчук

Аннотация. В статье рассмотрена проблема оценки уровней сформированности профессиональных компетенций будущих преподавателей высших учебных заведений. Обоснована необходимость создания модели диагностирования уровней развития обще- профессиональных компетенций научно-педагогических работников на основе создания соответствующего программно-диагностического комплекса. Раскрыта сущность про- граммного комплекса как целостности взаимосвязанных программ, согласованные по фу-нкциям и форматами, имеют одинаковые и четко определенные интерфейсы и образуют завершенный инструментарий для решения широкого спектра задач.

Ключевые слова: компетентность, компетентности, компетентностный подход, общепрофессиональные компетентности, оценка компетентности, программно-диагностический комплекс, средства оценивания компетенций.

DEVELOPMENT LEVEL EVALUATION OF GENERAL PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

V.I. Kovalchuk

Abstract. The article covers the issue of evaluating the level of the development of profes- sional competences of future teachers of higher educational institutions.

Within the context of realizing the provisions of competency approach as of the paradigm- defining one in the education of information society backed by the trajectories and strategies of sustainable development of globalized civilization, the practically-oriented aspect is singled out, which foresees the accuracy and transparency in defining the minimally required totality of profes- sional competences of the higher qualification expert on the whole and teacher of the higher edu- cational institution in particular. It substantiates the topicality of the issue of creating diagnostic software solutions complex for studying the development level of professional competences of fu- ture teachers of higher educational institutions. The present article proves the necessity of creating the model for studying the level of the development of professional competences of future teachers of higher educational institutions on the basis of relevant diagnostic software solutions complex. Software complex is a set of interacting application programs, which are coordinated by functions and formats, have uniform and distinct interfaces and constitute a finished tool for solving a wide range of tasks. Systematic evaluation of competences with the aim of identifying the level of stu- dent's development should be carried out by means of comparing the received data with the pre- scribed norms, mean quantities or by means of comparing them with the results of previous diag- nostic procedures. The experts of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (headed by Kovalchuk V. I.) are developing a project, which will allow to identify the level of general professional competences of the teacher of HIEs.

Keywords: competence, competencies, competence approach, general professional com- petences, competence evaluation, diagnostic software complex, instruments of competence evalu- ation.

УДК 378.22.015.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗНЗ

В.І. КОВАЛЬЧУК, доктор педагогічних наук, доцент

E-mail: shuparka@list.ru

В. Р. ОГОРОДНІК, магістр II року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: nikaogorodnik@ukr.net

Анотація: Специфіка управлінської діяльності керівника зумовлюється комунікативним процесом, у межах якого вона відбувається. Суб'єктом управління є керівник, тому рівень розвитку його комунікативної компетентності визначатиме здатність колективу усвідомлювати перспективні цілі освітньої діяльності. Значущість комунікативної компетентності підвищується й з огляду запровадження державно-громадської моделі управління ЗНЗ. Комунікативна компетентність керівника ЗНЗ – це інтегральна характеристика його професійного спілкування. Розвиток комунікативної компетентності керівника ЗНЗ – це актуалізація внутрішніх ресурсів особистості, що зумовлюють ефективність управлінського спілкування. Найбільшої актуальності набуває продуктивний рівень розвитку комунікативної компетентності. Експериментально перевірена модель є системою пов'язаних елементів, що відображають логіку розвитку комунікативної компетентності керівника ЗНЗ. У впровадженні моделі були реалізовані такі завдання: розширено систему знань керівників про особливості педагогічної та управлінської комунікативної взаємодії; здійснено розвиток комунікативної продуктивності керівника ЗНЗ шляхом поступової оптимізації його мовленнєвої та комунікативної поведінки в умовах спеціально створених комунікативних ситуаціях; досягнуто зміни соціально-психологічних установок тощо.

Ключові слова: комунікативна компетентність, розвиток комунікативної компетентності

Актуальність (Introduction). В умовах трансформаційних змін, які відбуваються в системі освіти України, її інноваційний розвиток є головною соціальною стратегією державної політики. Інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу акумулює в собі основні засади державної освітньої політики на сучасному етапі й відображає головні стратегічні напрями змін у загальній середній освіті щодо її нової якості [7, с.66]. Одним із напрямком інноваційного розвитку є розвиток управлінської складової.

Управління педагогічним колективом, інтеграція конкретного ЗНЗ в освітянський простір відбувається в царині процесу спілкування. У межах комунікативного поля налагоджуються взаємини між суб'єктами педагогічної взаємодії. Тому саме від управління зазначеними стосунками залежить ініціативність, творча спрямованість педагогів. Суб'єктом зазначеного управління є керівник ЗНЗ, тому рівень розвитку його комунікативної компетентності визначатиме мотивацію колективу, його здатність усвідомлювати перспективні цілі освітньої діяльності.

Значущість комунікативної компетентності сучасного керівника підвищується й з огляду запровадження державно-громадської моделі управління ЗНЗ, оскільки керівник повинен налагодити взаємодію із батьківським комітетом, громадськими організаціями, педагогічним загалом. Отже, керівник у повній мірі повинен володіти уміннями: налагоджувати комунікативну взаємодію, здійснювати саморегуляцію у процесі спілкування, обґрунтовувати власну позицію, змінювати стратегію поведінки, відповідно до ситуації спілкування, ухвалювати рішення в ситуаціях інформаційної невизначеності.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблема комунікативної компетентності керівника ЗНЗ стала центром уваги таких вітчизняних та зарубіжних науковців: Б. Ананьєва, В. М'ясищева, О. Бодальова, І. Зимньої, Н. Кузьміної В. Кан-Калика (психолого-педагогічні особливості міжособистісного спілкування в педагогічному колективі); В. Ковальчука, Л. Петровської, Ю. Ємельянова, О. Сидоренко (сутність та структура комунікативної компетентності), О. Брюховецької (психологічні особливості комунікативної компетентності керівника), Л. Карамушки, А. Ковальова, С. Петрушиної, Л. Петровської, Є. Сидоренко, Н. Хряцова (формування комунікативної компетентності менеджерів освітніх закладів), Л. Омельченко (значущість комунікативної компетентності керівника у формуванні його готовності до управління інноваціями).

Мета (Purpose). обґрунтувати залежність ефективності внутрішкільної управлінської діяльності керівника від рівня розвитку його комунікативної компетентності.

Методи (Methods). аналіз психолого-педагогічної літератури, систематизація отриманих відомостей; моделювання психолого-педагогічних умов; методи статистичної обробки

результатів дослідження

Результати (Results). Теоретичний аналіз наукової літератури (Ю. Жуков, Ю. Ємельянов, С. Петрушин, С. Терещук) дали змогу з'ясувати, що комунікативна компетентність керівника ЗНЗ – це інтегральна характеристика його професійного (управлінського) спілкування [2]. Вона являє собою складне багатокomпонентне утворення, що має динамічну природу [3].

Ознаками комунікативної компетентності є такі:

- формується у процесі взаємодії індивіда із соціальним оточенням;
- є складним утворенням, що має структуру;
- є інтегративною характеристикою міжособистісного (професійного спілкування);
- проявляється в умінні людини організувати міжособистісний простір у спілкуванні, свідомо впливати на діяльнісне середовище;
- є проявом багатограних ставлень особистості;
- є динамічним утворенням, обумовленим досвідом особистості;
- є інтегральною характеристикою спілкування, у якій опосередковано проявляються цінності, установки, спрямованість особистості [1, 2, 6, 8, 9, 11].

В.Ковальчук визначає професійно-комунікативну компетентність, як систему екстра функціонального забезпечення професійних функцій фахівця, вираженої в готовності та здібностях до комунікативної організації діяльності в різних професійних галузях і з представниками різних культур [5, с. 127]

Підґрунтям комунікативної компетентності є особистісні особливості індивіда в єдності його почуттів, думок і дій, які розгортаються в конкретному соціальному контексті. Розвиток комунікативної компетентності керівників полягає в сприянні самоорганізації більш ефективного опанування комунікативної культури, він є самовдосконаленням засобів організації комунікативної взаємодії [10]. Комунікативна корекція у цьому процесі орієнтована на зміну системи ціннісних орієнтацій і установок особистості, включає в себе вплив на мотиваційну сферу людини, її ідентифікацію зі значущими іншими людьми, психоемоційний стан [2].

Розвиток комунікативної компетентності керівника ЗНЗ – це актуалізація внутрішніх ресурсів особистості, що зумовлюють ефективність управлінського спілкування. Найбільшої актуальності нині набуває продуктивний рівень розвитку комунікативної компетентності [11].

Аналіз психолого-педагогічних особливостей комунікативної компетентності дав підстави для обґрунтування моделі її розвитку.

Основними критеріями визначення рівня комунікативної компетентності керівника є когнітивний, мотиваційний, поведінковий та емоційно-ціннісний, а для оцінки ефективності доцільним є коефіцієнт успішності виконання керівником функцій внутрішкільного управління.

Метою впровадження зазначеної моделі є поглиблення знань керівника ЗНЗ про особливості комунікативного управлінського процесу та розвиток необхідних для педагогічної та ділової комунікації в конкретних соціально-психологічних умовах умінь та навичок, відповідно до культурних і соціальних норм комунікативної поведінки, а з огляду на специфіку управлінської діяльності менеджера загальноосвітнього закладу у нинішніх умовах – і комунікації з громадськістю; також розвиток соціокультурної компетентності (зокрема в емоційному та перцептивному її аспектах).

Практика впровадження моделі розвитку комунікативної компетентності керівника передбачає реалізацію таких *завдань*:

1. Розширення системи знань керівника про особливості педагогічної та управлінської комунікативної взаємодії.

2. Розвиток комунікативної продуктивності керівника ЗНЗ шляхом поступової оптимізації його мовленнєвої та комунікативної поведінки в умовах спеціально створених комунікативних ситуаціях.

3. Зміна соціально-психологічних установок: а) щодо самосприйняття керівником себе та інших як суб'єктів комунікативного управлінського процесу, б) щодо значущості соціокультурних цінностей та потреб; щодо ставлення до ситуації невизначеності, яка є основною характеристикою сучасного соціального буття українця.

4. Формування мотивації до безперервної самоосвіти, зокрема і в царині комунікативної компетентності.

5. Сприяння розвитку інноваційної спрямованості керівника у підходах до реалізації управлінських функцій.

Модель розвитку комунікативної компетентності керівника передбачає поступовий перехід керівників від одного етапу до іншого. Усього обґрунтовано шість етапів, які передбачають різні форми навчальної діяльності керівників, а також застосування різних методів навчання (детальніше їх опишемо в наступному підрозділі).

Аналіз рівня розвитку комунікативної компетентності здійснювався нами допомогою методик: тесту Л. Міхельсона (адаптація Ю. Гільбуха) – рівень комунікативних здібностей, тесту міжособистісних відносин Т. Лірі – комунікативні установки, методика М. Снайдера – оцінка комунікативного контролю у спілкуванні.

Отримані результати дали змогу виокремити три семантичні групи, що відповідають рівням розвитку комунікативної компетентності: продуктивному, середньому, репродуктивному. Отримані дані дають змогу дати узагальнену характеристику кожного з рівнів.

Керівники, яким властивий *продуктивний рівень розвитку комунікативної компетентності*, характеризуються такими властивостями: високий рівень усвідомлення специфіки, закономірностей, сторін, функцій педагогічного управлінського спілкування, розуміння психологічних особливостей суб'єктів управлінської взаємодії, володінням широким спектром знань, усвідомлення власної комунікативної спроможності, переваг та недоліків; у міжособистісних стосунках характеризуються домінуючою потребою в лідерстві, настановою на власну відповідальність за ухвалені рішення, уміння легко встановлювати контакт із іншими (відповідно до вікових та психологічних особливостей партнера), умінням розпізнавати та адекватно реагувати на психоемоційний стан співрозмовника, визначати та регулювати власний психоемоційний стан, застосовувати компетентнісний стиль у спілкуванні з колегою (підлеглим), учнем, їм притаманний досконалий або високий рівень уміння управління конфліктними ситуаціями, застосування конструктивної стратегії взаємодії, налаштованість на співробітництво як на основну модель організації освітнього простору, високий рівень розвитку перцептивно-рефлексивних умінь, що забезпечують здатність розуміти внутрішній світ підлеглого, віддають перевагу організуючим, а не дисциплінуючим чи оцінним впливам, настанова на діалогічне спілкування; легко володіють як продуктивним, так і репродуктивним видом комунікативної діяльності; мотивація до успіху в спілкуванні; невелика різниця між «Я» актуальним та «Я» ідеальним, позитивне налаштування на саморозвиток та самовдосконалення.

Середній рівень розвитку комунікативної компетентності керівника характеризується достатнім рівнем розуміння психологічної специфіки професійного педагогічного управлінського спілкування, розумінням психологічних особливостей суб'єктів управлінської взаємодії, проте ще не розвиненим умінням враховувати їх на практиці, володіння достатнім рівнем знань про власні комунікативні вміння, яскраво виражене прагнення до лідерства, однак часто від недостатньо сформованого рівня вмінь вони проявляються в прагненні делегувати відповідальність за ухвалені рішення, уміння легко встановлювати контакт поєднується з наявністю певних труднощів у спілкуванні як із колегами (підлеглими), так і дітьми; досить недостатньо розвинене вміння психоемоційної саморегуляції; як правило, застосовується залежний стиль спілкування у взаємодії з керівниками вищого рангу чи підлеглими, середнім рівнем компетентності в управлінні конфліктами, загальною налаштованістю на гуманістичне сприймання іншої людини, проявляється часто поряд із браком навичок діалогічного спілкування, дисциплінуючим впливом на підлеглих, домінуванням репродуктивної комунікативної діяльності при середньому рівні розвитку продуктивної, відкритістю і доступністю у спілкуванні, значно більшою різницею між «Я» актуальним та «Я» ідеальним, проте не разючим, що теж є свідченням прагнення до розвитку комунікативної та загальної професійної компетентності.

Керівникам із *низьким рівнем комунікативної компетентності* притаманні поверхневі знання, часто стереотипні про особливості професійної управлінської комунікації, партнер у спілкуванні розглядається лише як об'єкт впливу керівника, вплив, зазвичай, є дисциплінарним; ігноруванням психологічних особливостей колеги (підлеглого), при демонстрава-

ному прагненні до лідерства приховується тенденція до підлеглості, делегування відповідальності за ухвалені рішення та помилки у взаємодії, застосуванням переважно агресивного стилю спілкування з підлеглим, низьким рівнем комунікативного контролю у взаємодії з іншими, невмінням адекватно реагувати на психоемоційний стан іншої людини, домінування репродуктивної комунікативної діяльності, монологічного спілкування як фону управлінської діяльності, низький рівень компетентності в управлінні конфліктами, застосування деструктивної стратегії поведінки в конфлікті, досить високим рівнем самооцінки – мало не збігом «Я» актуального та «Я» ідеального.

Упровадження моделі розвитку комунікативної компетентності керівника зумовило динаміку зазначеного феномена. Порівняння результатів рівня розвитку комунікативної компетентності керівників до та після участі в тренінгу дає змогу дійти висновку: позитивна динаміка спостерігається в експериментальній групі: збільшення кількості респондентів середнього та високого рівнів при одночасному зменшенні показників низьких рівнів. Результати порівняння відтворено на рисунку 1.

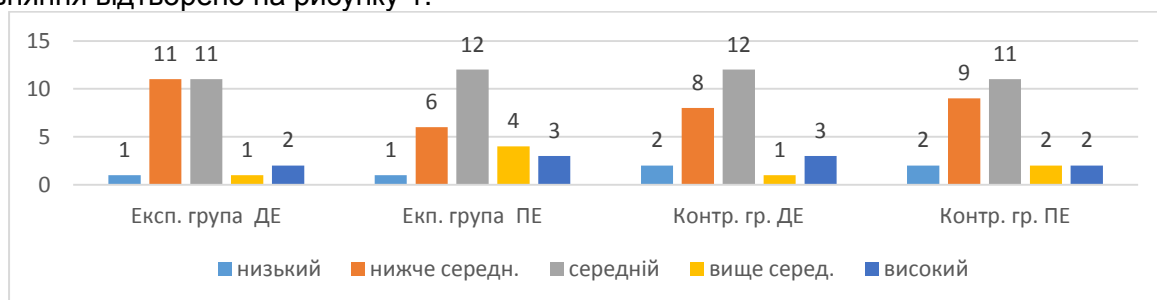

Рисунок 1. Порівняння рівнів розвитку комунікативної компетентності керівників до та після експерименту

Аналіз рисунку дає змогу дійти висновку: в експериментальній групі збільшилося кількісне значення середнього, вище середнього рівнів, також спостерігається незначне зростання кількісного показника високого рівня. Очевидним є зростання середнього рівня за рахунок зниження кількісного прояву рівня нижче середнього. Протилежну картину спостерігаємо в контрольній групі – зменшення показників середнього рівня супроводжується збільшенням числового значення нижче середнього, а збільшення кількості респондентів вище середнього рівня зумовило зниження кількісних показників високого рівня. Змінилося й ставлення учасників експериментальної групи до проблеми підвищення комунікативної компетентності: ніхто з опитаних не відніс комунікативні уміння до «другорядних» властивостей особистості керівника ЗНЗ.

Скориставшись отриманими даними, ми здійснили кореляційний аналіз між показниками комунікативних умінь та коефіцієнта ефективності управлінської діяльності керівників ЗНЗ, ми виявили наявність прямого кореляційного зв'язку між зазначеними показниками. За допомогою програми Microsoft Office Excel ми визначили коефіцієнт кореляції між зазначеними показниками. Результати виявилися такими: контрольна група: $r = 0,932514042$; експериментальна група: $r = 0,937639903$. Для обох випадків правильною є формула: $07 \leq r \leq 0,99$, тому для обох груп притаманний сильний статистичний взаємозв'язок.

Висновки і перспективи (Discussion). Свідченням доцільності впровадження моделі розвитку комунікативної компетентності є результати експериментального дослідження: позитивна динаміка комунікативної компетентності керівників була притаманна лише респондентам експериментальної групи. Подальшого дослідження потребує гендерний аспект зазначеної проблеми.

Список використаних джерел

1. Боханова Л.В. Психологічні функції підвищення рівня комунікативної компетентності керівників в управлінні освітою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tippp/2010_1/bohanova.pdf
2. Диагностика и развитие компетентности в общении: Спецпрактикум по социальной психологии [Електронний ресурс] / Жуков Ю.М., Петровская Л.А., Растянкин П.В. – М.: Изд-

во МГУ, 1990. – Режим доступу: <http://kursak.net/zhukov-yu-m-petrovskaya-l-a-rastyannikov-p-v-diagnostika-i-razvitie-kompetentnosti-v-obshhenii/>

3. Карамушка, Л. М. Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб. / Л.М. Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.

4. Ковальчук В.І. Управління розвитком професійного навчального закладу : конспект лекцій з курсу підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти / В.І. Ковальчук. – К. : Абрис Принт, 2007. – 59 с.

5. Ковальчук В. Роль професійно-комунікативної компетенції в діяльності директора ПТНЗ // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – № 1. – С.122-133.

6. Ковальчук В.І. Феномен креативності у діяльності керівника навчального закладу // Креативність і творчість. – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». – Тематичний вісник №1. – К.: Гнозис, 2009. – С. 89-93.

7. Ковальчук В. І. Тенденції інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів в Україні / Василь Іванович Ковальчук // Матеріали научно-практичного семінара "Методологія и методы научных исследований". (27 апреля 2016 г. Прага (Чешская республика) / Василь Іванович Ковальчук., 2016. – С. 66–68.

8. Ковальчук В.І. Ключові компетенції сучасного керівника// Профтехосвіта. – 2009. – №9, с.12-18.

9. Ковальчук В.І. Комунікативні компетенції керівника // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – №3 (171) 2009. – с.14-17.

10. Омельченко Л.М. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування як один із чинників продуктивної взаємодії викладача і студентів / Л.М. Омельченко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. - № 25. – С. 223-225.

11. Терещук С.В. Психологічні детермінанти комунікативного потенціалу вчителя: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / С.В. Терещук; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2001. – 21 с.

References

12. Bokhanova L.V. Psykholohichni funktsii pidvyshchennia rivnia komunikatyvnoi kompetentnosti kerivnykiv v upravlinni osvitoiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tipp/2010_1/bohanova.pdf

2. Diagnostika i razvitie kompetentnosti v obschenii: Spetspraktikum po sotsialnoy psihologii [Elektronnyi resurs] / Zhukov Yu.M., Petrovskaya L.A., Rastyannikov P.V. – Rezhym dostupu: <http://kursak.net/zhukov-yu-m-petrovskaya-l-a-rastyannikov-p-v-diagnostika-i-razvitie-kompetentnosti-v-obshhenii/>

3. Karamushka, L. M. Psykholohiia osvithnoho menedzhmentu: navch. posib. / L.M.Karamushka. – K.: Lybid, 2004. – 424 s.

4. Kovalchuk V.I. Upravlinnia rozvytkom profesiinoho navchalnogo zakladu : konspekt leksii z kursu pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykh ta pedahohichnykh kadrov osvity / V.I.Kovalchuk. – K. : Abrys Prynt, 2007. – 59 s.

5. Kovalchuk V. Rol profesiino-komunikatyvnoi kompetentsii v diialnosti dyrektora PTNZ // Pedahohika i psykholohiia profesiinoy osvity. – 2009. – № 1. – S.122-133.

6. Kovalchuk V.I. Fenomen kreatyvnosti u diialnosti kerivnyka navchalnogo zakladu // Kreatyvnist i tvorchist. – Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – Seriiia «Sotsiolohiia. Psykholohiia. Pedahohika». – Tematychnyi visnyk №1. – K.: Hnozy, 2009. – S. 89-93.

7. Kovalchuk V. I. Tendentsii innovatsiinoho rozvytku zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv v Ukraini / Vasyl Ivanovych Kovalchuk // Materyaly nauchno-praktycheskoho semynara "Metodolohiia y metody nauchnykh ysledovanyi". (27 apreliia 2016 h. Praha (Cheshskaia respublika) / Vasyl Ivanovych Kovalchuk., 2016. – S. 66–68.

8. Kovalchuk V.I. Kliuchovi kompetentsii suchasnoho kerivnyka// Proftekhosvita. – 2009. – №9, s.12-18.

9. Kovalchuk V.I. Komunikatyvni kompetentsii kerivnyka // Vidkrytyi urok: rozrobky, tekhnolohii, dosvid. – №3 (171) 2009. – s.14-17.

10. Omelchenko L.M. Indyvidualnyi styl pedahohichnoho spilkuvannia yak odyin iz chynnykiv produktyvnoi vzaiemodii vykladacha i studentiv / L.M. Omelchenko // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia pedahohichna. – 2009. – № 25. – S. 223-225.

11. Tereshchuk S.V. Psykholohichni determinanty komunikatyvnoho potentsialu vchytelia: Avtoref. dys... kand. psykhol. nauk: 19.00.07 / S.V. Tereshchuk; In-t psykholohii im. H.S.Kostiuka APN Ukrainy. – K., 2001. – 21 s.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL BASIS OF THE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT FOR THE HEAD OF THE GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

V.I. Kovalchuk, V.R. Ohorodnik

Abstract. *The specificity of management activities of the head is determined by communicative process, in which it occurs. The subject of management is the head, therefore the level of development of his/her communicative competence can be determined by the team ability to realize the long-term goals of educational activity. The significance of communicative competence also increases due to the introduction of the state-public model of management by the general educational institutions. Communicative competence of the head is an integral characteristic of his/her professional communication. The communicative competence development of the head of the general educational institution is an actualization of the individual's internal resources, which determine the effectiveness of management communication. The most relevant one is the productive level of communicative competence development. An experimentally tested model is a system of connected elements that reflect the logic of the communicative competence development for the head. During the introduction of the model the following tasks were implemented: the head's system of knowledge about features of pedagogical and administrative communicative interaction had been extended; the development of communicative productivity of the head of the general educational institution was realized by gradual optimization of his/her speech and communicative behavior under the conditions of specially created communicative situations; changes in socio-psychological attitudes had been achieved etc.*

Key words: *communicative competence, the communicative competence development.*

УДК 94(477)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДУ ІПОТЕРАПІЇ

Т. І. КОВАЛЬЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: kovalchuk_tam@ukr.net

К. О. ПІДДУБНЯК, магістрант гуманітарно-педагогічного факультету,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація: *Проаналізовано сутність категорії «іпотерапії» в соціально-педагогічній науці як нетрадиційного методу, заснованого на психосенсомоторному впливі на суб'єктів реабілітаційного лікування та соціальної адаптації - хворих дітей з органічними ураженнями нервової системи. Вивчено та узагальнено соціально-педагогічний досвід іпотерапевтичного центру «Спіріт». Доведено ефективність соціально-педагогічного методу іпотерапії за допомогою методики «Карта спостережень» Д. Скотта і тесту Люшера. На прикладі соціально-педагогічного досвіду іпотерапевтичного центру «Спіріт» обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність методу іпотерапії у лікуванні дітей з органічними ураженнями нервової системи.*

Ключові слова: *метод іпотерапії, верхова їзда, реабілітація, реабілітаційне лікування, соціальна адаптація.*

Актуальність (Introduction). Сьогодні іпотерапія є нетрадиційним методом реабілітаційного лікування та соціальної адаптації хворих дітей, методом реабілітації, заснованим на психосенсомоторному впливі на вершника. Іпотерапія входить у стандарти

© Т.І. Ковальчук, К.О. Піддубняк, 2017